

Koš (nov) iny

z Durcovej Doliny
ročník I./ číslo 3

september 2013

„Keť som sto košov uplétel, aš ten sto prvý sa mi začal lúbit.“ Martin Sadlon, košíkár z Paprade

Milí košíkári a priatelia košíkov .

Krásne, teplé a slnečné leto plné podujatí, plodných stretnutí a možností uplatniť svoje koníčky dúfam, že i Vám splnilo Vaše požiadavky.

Zúčastnili sme sa krásneho dvojdnového podujatia v starobylej Nitre s plným zabezpečením, kde nám nadšení organizátori vytvorili príjemné prostredie, dvojdnové podujatie v Starom Hrozenkove, Kopaničiarske slávnosti, pod patronátom Trenčianskeho osvetového strediska, kde ako dobré mamičky sa o nás starali Anička Vražďová a p. Némethová, podujatie na Morave v Popovicích „Živouci historie“, stretnutie s nadšencami historických skupín, Remeslá našich predkov v Starej Turej s úprimnou snahou zachovať a učiť múdrosti našich babičiek a dedkov, dvojdnové podujatie vo Velehrade, nadšenci a vyznavači starých slovanov, ukážky bojov, stravovania, obliekania, obydlí a dielni z 9. storočia, spontánne stretnutie s priateľmi - nadšencami v Čachticiach na „Báthoričkinej kvapke krvi“, Bošáckych hodoch, či „výuka“ v letnej škole v Starej Myjave a na Patrovci pri Trenčianskom Jastrabí, to sú vlastne príjemné návštevy u ľudí „našej krvnej skupiny“.

Výbenky mali dostatok slnka, podmienky proti škodcom boli tiež priaznivé, úroda prútov sa ukazuje dobrá a stále sa hlásia noví záujemci o košíkárstvo, čo viac si môžeme priať. Obdarení trpezlivosťou a dobrým zdravím nachádzame nové inšpirácie. Stretol som svojich žiakov, ktorí už dokážu učiť, majú nové skúsenosti a sú ochotní sa s nimi podeliť, čo môže byť pre učiteľa väčším zadosťučinením. Chystám „Náučný slovník košíkárstva“ a teším sa na to ako Vás to zaujme a spolu vytvoríme zásobáreň poznatkov.

Ján Zeman

Stretnutie v Košariskách

Neviem, či stihnem vyhotoviť ešte jedno číslo **Koš_(nov)ín** do nášho stretnutia v Košariskách, preto Vás chcem už teraz informovať o zamýšľanom koncepte tohto podujatia.

Navrhujem rozdeliť tematiku na hlavné okruhy:

1. sadenie a pestovanie prútov,
2. spracovanie a úprava prútov,
3. technologické postupy pletenia,
4. zhotovovanie náradia a
5. poznatky z kurzov a podujatí.

Aby sme mohli vytvoriť po každom stretnutí malý zborník nových poznatkov v teoretickej časti sa poinformujeme o svojich skúsenostiach, odpovieme na otázky a podľa okruhov ich zaradíme.

V praktickej časti si podľa požiadaviek, ktoré pozvaní uvedú v prihláške pripravíme ukážky.

Prosím Zuzanku Nikodémovú o rozposlanie pozvánok, ktoré po obdržaní v prípade Vášho záujmu obratom, prosím potvrdte. Ak vo svojom okolí máte vážneho záujemcu o košíkárstvo, poinformujte ho o našich aktivitách a privedte ho medzi nás. Účastníkom, ktorí v minulosti prispeli do cechovej pokladne budú náklady hradené z tohto fondu, ostatní tak ako na Starej Turej prispedia symbolickou sumou, ktorú podľa nákladov určia organizátori v Košariskách.

Prosím Vás, ak máte nejaké poznatky v elektronickej podobe –texty, obrázky, videa prineste si počítače, USB- kľúče, ale tiež i literatúru, náradie, prúty a zástery. Pretože mi príjem prvého čísla

nepotvrdili i niektorí účastníci 1.stretnutia v Starej Turej dňa 13.4.2013 prosím ich o správu či im toto číslo prišlo, alebo je chyba v e-komunikácii. Preto prosím Zuzanku Nikodémovú uviesť v pozvánke prosbu o doručení Koš_(nov)ín. Jedná sa o týchto košíkárov. Erika Rudiková, Štefan Oslej a Jozef Boďa.

Formovanie Koš_(nov)ín

V druhom čísle som oddelil články trojhviezdičkou, ale tak ako som rozdelil košíkárstvo na 5 okruhov, chcel by som Vám v každom čísle uviesť článok ku každému okruhu a samozrejme i aktuality o podujatiach, literatúre, histórii a o výnimočnej výrobe. Myslím, že bude vhodné zaradiť i články typické pre dané obdobie, ako som zaradil máčanie prútov počas leta v Koš_(nov)ínach č.2/2013. Pre lepšie vyhľadávanie a systematickú archiváciu dám každému článku titulok a fotografie očísľujem. Jednotlivé strany budú mať v pravom dolnom rohu číslovanie, ľavý stĺpec bude označený „a“, pravý „b“ a na konci celého čísla bude obsah. Údaje zvlášť dôležité budem písať tučným písmom.

Prosím Vás o Vaše návrhy, nápady a vylepšenia, ktorými určite zvýšime úroveň našich noviniek.

Průtník v lete

Salix purpurea var. *linearis* vysadená v roku 2011 dosiahla už koncom augusta vrchol svojho vzrastu, priemerná výška 2,6 m. Silné zahustenie porastu spôsobuje už od konca júna opadávanie spodných listov a odumretie slabších výhonkov. Priemerný počet plnohodnotných prútov je 8, čo je asi polovica z počtu na jar rašiacich výhonkov.

Obr.1 Vpredu „amerikana“, chlapci stoja pri „lineárke“

Salix americana sadená v tomto roku výrazne zahustila porast vetvením, čo je dôkazom o dobrých podmienkach. Sadence v blízkosti ovocných stromov i keď majú dostatok svetla sú výrazne menšie a niektoré vyschli. Domnievam sa, že **stromy svojimi hlbokými koreňmi odčerpávajú vlahu a živiny.**

Obr.2(ľavý) prút „amerikany“ s hustým vetvením, výška porastu 140 cm,

Obr.3 porast „amerikany“ v blízkosti stromov, výška porastu 50 cm

Výskyt škodcov je oproti jarnému obdobiu oveľa menší. Po Mandelinke vŕbovej, ktorej húsenice spôsobujú menší ohryz listov je občasný výskyt napichnutia vrcholkov Zubonoskou. V poraste som našiel viackrát bažantov, ktorí zberom hmyzu v průtníku pomáhajú.

Obr.4 Suchý vrchol prúta „amerikany“

Suché a teplé leto zdá sa vŕbe neuškodilo. Pani Janka Kovaľová mi mejlovala, že průtník zavlažovali, čo v podmienkach v okolí Trnavy pri pretrvávajúcom deficite vlhky bude v prvom roku výsadby asi nevyhnutné.

Składovanie prútov

Úroda vlašajších prútov, ktoré po vytriedení a snopkovaní boli zviazané len jedným motúžom tak, že bol posunutý k vrcholu a spodky pre lepšie doschnutie boli roztiahnuté, pripravte na trvalé uskladnenie.

Obr.5 Prúty po vytriedení, zviazané povoleným motúžom v hornej polovici a spodky prútov roztiahnuté.

Obr.6 Po vysušení zväzky zviazané dvoma utiahnutými motúžmi

Prúty už koncom júna dostatočne vyschli, zmenšili svoj objem, teraz ich zrovnajte a znova previažte aj dvoma motúžmi a môžete skladovať i vo väčšej vrstve, napr. na povale.

Triedenie prútia

Triedenie čerstvo narezaného prútia je oveľa rýchlejšie preto, lebo prúty sú ťažšie a ich povrch je hladší. Ak sú prúty suché, pri vyťahovaní za vrcholky sa zachytávajú o seba a musíte ich po jednom preberať. Ak ste nestačili na jar upraviť (vytriediť a odvetviť) všetky prúty, odporúčam vám takýto zväzok radšej celý namočiť ako pred pletením a až potom triediť. Samozrejme je vhodné ak prúty po vytriedení, spletiete hneď na košíky.

Spracovanie prútov

Aby som nadviazal na predchádzajúcu tému a po rokoch skúseností vám odporúčam nasledovný postup spracovania prútov. Pri triedení delím prúty len na 4 skupiny, kde v jednej skupine sú prúty s rozdielom veľkosti aj 30 cm. Takto namočený zväzok postavím do suda a vyberám najvyššie prúty a podľa toho robím koše. Od väčších po menšie. Zo zbytkových prútov robím dná, tak isto najskôr väčšie až po najmenšie, až do úplného spracovania prútov. Ak od Vás požaduje zákazník kôš s presnými rozmermi, vyžaduje si to spraviť si výber prútov a pri pletení dbať na dodržanie veľkosti. Zhotovenie koša tak vyžaduje aj o polovicu viac času, ako keď pletiete podľa veľkosti prútov. Odporúčam vám, pre seriózne a dôstojné vzťahy so zákazníkmi, upozorniť ich na túto skutočnosť a že kôš zhotovený podľa udaných rozmerov bude potom asi o 40% drahší.

Technológia

V tejto stati chcem zverejňovať poznatky a skúsenosti získané pletením, odlišné od dostupnej literatúry, ale i upozorniť na vhodnosť postupov odporozorovaných od ostatných košíkárov, doplniť zverejnené postupy o naše zlepšenia. Upozorniť a doplniť zverejnené technológie.

Technológia

pri opletaní demižónu, odlišne od knihy Košíkárstvo, ktorej autor je Ing. Peter Juriga

Opletené demižóny sú žiadaným tovarom a zachovanie technológie opletania „do prútov“ si nájde vždy svojich vyznavačov. Krásne opletené demižón je ozdobou stola na každej hostine, istotou pri manipulácii s kvalitným obsahom a v neposlednej miere i krásnou reklamou poctivého košíkára.

Obr.7 15-litrový demižón s 39 osnovami, ktoré boli v 13 skupinách po troch prútoch. Plátňový výplet je hustý a dobre prilieha ku sklu.

Po viacerých rokoch som pri opletaní dospel k niektorým zlepšeniam, zvyšujúcim komfort pri opletaní i vyššej kvalite.

Tradičnosť a historickosť výpletu zvýrazní použitie nelúpaných prútov ako osnovy tak i lubkov. Osnova z takýchto prútov nevyžaduje časté zvlhčovanie a i pri kombinácii s olúpanými lubkami zvýrazní kresbu výpletu. **Neolúpané lubky si ale vyžadujú dlhší čas máčania, lebo kôra pomalšie nasakuje a pri nedostatočnom zmáčaní puká. Po uchytení osnovy pod hrdlom a vypletení najužšej časti docielite pohodlnejšie rozdelenie skupín na jednotlivé prúty opletom „cez 3 za 1“, alebo „cez 2 za 2“.** Pretože počet všetkých osnov je nepárny a počet osnov v jednom kroku je páry (3+1=4 alebo 2+2=4) dochádza pri opletaní druhého kola k posunu vzoru o jednu osnovu v smere výpletu. Vytvára sa tak súbor špirál.

Po prejdení asi do tretiny pliec demižóna prejdem do pletenia „cez 1 za 1“, ktoré vykonám aspoň 3x dookola a ukončím dopletením.

Obr.8 Lemovka pod hrdlom 5x preložená, pod jednou skupinou je vsunutý kolíček pre uchytenie kostry ucha, rozdelenie osnov „cez 3 za 1“ a v širšej časti „cez 1 za 1“, ukončenie lubka podvlečením v predošlom okruhu

Pri ďalšom pletení priezoru (okienok) sa mi veľmi osvedčilo pletenie pliec po stojacky, ktorým pokračujem až do úrovne pliec.

Obr.9 Je dobré ak máte výškovo polohovateľný stolík na rôzne veľkosti demižónov.

Potom z demižóna vylejem vodu a pletiem na kolenách. Po priložení dna robím 4-párovú závierku „za 2, cez 3, za 1“ a pri dostatočnej dĺžke osnovy pripletiem na boku prídavnú lemovku „pod 2 nad 1“, ktorá významne chráni pred bočným nárazom na spodok demižóna.

Obr. 10 Trčiacie prúty z 4-párovej lemovky podkladám „popod 2 nad 1“. Pod prvé dva si dajte kôličky, ktoré vám vytvoria miesto pre prevlečenie posledných prútov.

Kostru ucha po vsunutí do výpletu cez štrbinu opasku (súbor trojprútových rýmoviek „cez 2 za 1“) na druhom konci zrežem do lubka, ktorý podvlečiem pod skupinu osnov, kde som ihneď po troch okruhoch podvlekol kôliček a ten mi vytvoril miesto na zasunutie konca zrezaného do lubka.

Obr. 11 Kostru ucha zarežete dlhým šikmým (aj 15 cm dlhým) rezom a pred vsunutím zmáčajte lubky v mieste vpichov. Primerajte pri hrdle a zastrihnite. Hornú časť opatrne zrežte do tenkého lubka.

Obr. 12 Lubok prestrčte popod skupinu osnov až tak, že je kostrový prút opretý o výplet a je pod lemovkou hrdla.

Lubok pritlačte ku kostre a húžvou omotávať. Ucho je potom oveľa stabilnejšie. Keď som predtým kostrový prút iba priložil pod lemovku hrdla, stávalo sa mi, že po vysušení výpletu a húžvy sa omotka trochu uvoľnila a ucho sa mierne pohybovalo do boku.

Omotkové prúty zasúvam zospodu pod opasok a až pod výplet. Zalomením nahor je prút založený viac a významne zvyšuje nosnosť ucha. Pri zasúvaní zvrchu držala ľarchu demižóna len slučka prechádzajúca v medzere opasku.

Obr. 13 Zastoknutý omotkový prút popod opasok a výplet zalomte a kvalitne zhúžvite, pred omotávaním kostry prút otáčaním napnite tak, aby sa pozdĺžne puklinky spojili. Pod hrdlom je koniec kostrového prúta, ktorý bol zrezaný na lubok pritlačený ku kostre a už omotaný húžvou.

V auguste som mal zákazku 10 demižónov od 5 až do 20 litrových. Pri takomto množstve a stláčaní výpletu si môžete na ostrej hrane lubkov zodrať konce prstov. Odporúčam vám robiť najviac 3 ks týždenne. Veľké demižóny sú ťažké, preto pri pletení na kolenách si dajte pred seba napr. čalunenú lavicu, o ktorú sa druhý koniec demižóna opiera. Dajte si pozor pri prevzatí demižónov, dobre ich prezrite, či nie sú poškodené a pokleptom nechťom po skle zistíte hrúbku skla. Ak budete počuť zvuk ako keby ste klepali na žiarovku, radšej odmietnite opletanie. Dobrým znakom je i váha. Stalo sa mi, že som opletal 40 l demižón, ktorý bol ľahší ako 10 litrový. Všímajte si, či je demižón fúkaný, alebo lisovaný. Lisovanie poznáte tak, že po celej výške sú oproti sebe dva pásky (je to stopa po doľahnutí dvoch dielov formy). Tieto demižóny sú pevnejšie. Ak by ste si kupovali demižón v plaste (na hrdle je nápis Ambrozio), vyberte si ho z obalu a prezrite, v skle bývajú často bublinky, kde je stena oslabená. Ak zákazník trvá na opletení i slabého demižóna, navrhnete mu radšej zhotovenie vyššieho dvojuchého koša, do ktorého si dá výstielku, čo je i lacnejšie.

Náradie

Pri nákupe v HOBI v Hodoníne som našiel v náradí záhradnícke nožnice, ktoré majú pri rukoväti pružinku. Pri skúšaní strihu sa mi zdalo, že vynakladám príliš veľa sily na stláčanie rukoväti – pružinka je silná. Vybral som ju a v jednej polovici mierne natiahol.

Teraz je stisk jemnejší, ale dostatočný na to, aby mi nožnice z ruky nevypadli. Strihací nôž má tenkú čepeľ, má preto malý odpor. Majú jednu chybu, pri dostrihovaní sa rukoväťe k sebe priblížia veľmi tesne a pri trochu neopatrnosti vás na dlani poštipu. Cena bola 199.-Kč

Už všetci viete, že sa nám osvedčili elektrikárske klieštiky na začisťovanie prútov. Po rokoch používania rôznych typov, ktoré vydržali najviac rok, kúpil som vlni kliešte NAREX a som s nimi veľmi spokojný. Silné ramená s pevne nalisovanými rukoväťami, široké roztvorenie mierne zahnutých čepeľí umožňuje pohodlný strih i v neprístupných miestach. Oceľová pružinka má dostatočný odpor, rúčky tlačia do ruky silou, ktorá zabráni ich vypadnutiu z ruky pri akokoľvek nakláňaní. Malým nedostatkom je, že rezné hrany čepeľí nie sú po celej dĺžke, musím dbať pri strihaní na správne založenie klieští, alebo strih zopakovať. Cena bola 6,88.- €

Obr.14 Rúčky sú na kliešťach NAREX pevne pritavené a nezvliekajú sa, dolu nožnice s mierne natiahnutou pružinou

Pri pletení malých košíkov na málo šikmej ploche sa mi osvedčilo na prichytenie košíka k podložke používanie kameňov, alebo závaží. Našiel som kus olova, ktoré som roztavené nalial do prázdnej konzervy. Pre lepšiu uchytenie zalial som kúsok reťaze s karikou.

Pri stĺkaní výpletu železom na malých košíkoch z „uralky“ dochádzalo k zvliekaniu kôry, preto som si zhotovil na stĺkanie drevený tĺčik. Má kónický tvar, aby som sa s ním dostal i do hustého výpletu, širšou časťou môžem zatĺkať i klinčeky, alebo kolíky.

Náradie donesiem na stretnutie.

Obr. 15 Drevený tĺčik z bukového dreva na ubíjanie výpletu a dve olovené závažia pre košíky menších priemerov dna naliate v plechových konzervách

Návrh programu na Stretnutí košíkárov v Košariskách dňa 12.10.2013

Chcem vás poprosiť o vypracovanie programu na našom stretnutí. Predkladám vám predbežný návrh:

- 8:00 h. Príprava miestnosti – uloženie stolov, vytvorenie pracovísk (zabezpečia: Zeman, Škarítková, Beňo, Abramovičová) v prihláškach účastníci uvedú, či chcú predvádzať a čo k tomu potrebujú.
- 9:00 h. Vytvorenie pohostenia „švédskoho stolu“ – (zabezpečia: Škarítková, Zemanová, Nikodémová, Kovaľová, Hrajnohová, Svrčková) podľa počtu prihlásených účastníkov a ich rodinných príslušníkov, ktorých počet musí byť známy najneskôr do 4.10.2013, čo bude posledný termín na potvrdenie účasti.
- 10:00 h. Príchod účastníkov – privítanie, usmernenie parkovania vozidiel, uvedenie do budovy (zabezpečia: Abramovičová, Zeman, Janšto, Imříšek) parkovanie asi pre 15 vozidiel v okolí Obecného úradu. V prihláške upozorniť na dodržanie času príchodu.
- Určenie pracovísk, pomoc pri nosení materiálu, privedenie ku stolu – (zabezpečia: Zeman, Beňo, Zemanová) stoličky pred javisko, všetci budú sedieť spolu v jednej alebo dvoch radoch, alebo veľký polkruh
- 10:30h. Začiatok podujatia: Privítanie, zoznámenie s obcou (zabezpečia: Abramovičová, Škarítková, Janšto)

6. Oboznámenie s programom a pokyny na celý deň – (zabezpečia: Zeman, Škarítková) *Škarítková = informácia o pohostení a občerstvovaní, podávanie teplého nápoja - káva, čaj, orientácia v budove, umiestnenie WC-umývarky, možnosť podávaní obedov v blízkych reštauráciách, kalkulácia nákladov a oboznámenie s odovzdaním finančného príspevku, miesto pre fajčiarov, Zeman= zoznámenie s novými členmi, určenie pracovísk, oboznámenie s programom a priebehom podujatia*

7. 11:00h. Teoretická časť rozdelená na okruhy

- sadenie a pestovanie prútov,
- spracovanie a úprava prútov,
- technologické postupy pletenia,
- zhotovovanie náradia a
- poznatky z kurzov a podujatí.

- Krátky prehovor k téme a zaznamenávanie príspevkov (zabezpečia: Zeman- *zahájenie a krátke zápisky z diskusie, Nikodémová- krátke zápisky z diskusie, Juriga- záznam na diktafón, Beňo- fotografovanie, Huraj- videozáznam) účastníci donesú fotografie, nákresy, košíky, náradie, prúty, knihy, CD, USB-klúče a pod., ktorým prosím uviesť toto do pozvánky. Po krátkom predhovore sa zahájí tvorivá diskusia so zaznamenávaním podnetov.*

8. 12:00h. Obedňajšia prestávka podľa potrieb účastníkov *možnosť pohostenia zo stola v sále, alebo návšteva reštaurácie,*

9. 13:00h. Praktická časť: ukážky a predvádzanie, tvorivá diskusia,

10. 19:00h. Orientačný čas ukončenia- *návrhy na budúce stretnutie, spoločná fotografia.*

Po skončení stretnutia,

Vyhodnotenie podujatia- (zabezpečí do 30-tich dní: Abramovičová, Škarítková, Zeman) *vytvorenie zborníka, systematizácia poznatkov, rozposlanie účastníkom e-poštou*

Ostatné podrobnejšie pokyny k podujatiu si dohodneme osobnými a telefonickými stretnutiami. Ak niekomu z menovaných organizátorov z akéhokoľvek dôvodu nevyhovuje účasť v programe, oznámte nám to prosím čo najskôr, ale každého ďalšieho dobrovoľníka radi medzi seba prijmem.

Prosím telefonujte, mejlujte, alebo píšete svoje pripomienky a požiadavky čo najskôr, aby sme mali dostatok priestoru na ich spracovanie.

Poznámka:

-Oprava: *V Koš_(nov)inách č.2/I na strane 3 v stĺpci „a“ dolu sú zle položené posledné riadky, ktorých znenie je:*

„Teraz ju zastielam senom. V jeseni skontrolujem a akom štádiu rozkladu sú korene a podľa toho bud“

-Pre lepšiu orientáciu v článkoch som v tomto čísle písal i obsah predošlých čísiel.

Strana	Obsah
	Koš _(nov) ín č.1/I
1a.....	Výsadba amerikány
2a.....	P. Beňo klčovanie prútnika
2a.....	Š. Oslej výsadba uralky do fólie
2a.....	ročné porovnanie výsadby lineárky
2b.....	výskyt škodcov, chem. ochrana
3b.....	špeciálna výroba
4a.....	pohľad na prútnik
4b.....	J.Srb: vhodnosť košíkárstva

Koš_(nov)ín č.2/I

1a.....	J. Adamčík
2a.....	Stretnutie v Morkoviciach 22.6.2013
2b.....	Návšteva u p. Imríška
3a.....	Predstavenie košariských košíkárov
3a.....	amerikana v júli
3b.....	príprava prútnika
3b.....	Š. Oslej 1.ročná uralka v júli
4a.....	S. Zaklai, žliabok podľa La vanniere
4a.....	máčanie prútov v lete
4a.....	letný zber prútov
4b.....	J.Srb: prípravné práce

Koš_(nov)ín č.3/I

1a	Stretnutie v Košariskách
1b.....	Formovanie Koš _(nov) ín
2a.....	Prútnik v lete
2b.....	Skladovanie prútov
2b.....	Triedenie prútia
3a.....	Spracovanie prútov
3a.....	Technológia pri opletaní demižónu
4b.....	Náradie
5b.....	Návrh programu stretnutia košíkárov
6a.....	obsahy troch čísiel Koš _(nov) in

Ďakujem Vám za pozornosť a veľmi sa teším na stretnutie s Vami.

Ján Zeman